

OHAL BİLANÇOSU HAK İHLALLERİ RAPORU

Zeynep ALTIOK

İnsan ve Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı

İzmir Milletvekili

OHAL'de KHK'lar

OHAL Kapsamında Yayımlanan KHK'lar	
23 Temmuz 2016	667 Sayılı KHK
27 Temmuz 2016	668 Sayılı KHK
31 Temmuz 2016	669 Sayılı KHK
17 Ağustos 2016	670 ve 671 Sayılı KHK'lar
1 Eylül 2016	672, 673 ve 674 Sayılı KHK'lar
29 Ekim 2016	675 ve 676 Sayılı KHK'lar
22 Kasım 2016	677 ve 678 Sayılı KHK'lar
6 Ocak 2017	679, 680 ve 681 Sayılı KHK'lar
23 Ocak 2017	682, 683, 684 ve 685 Sayılı KHK'lar
7 Şubat 2017	686 Sayılı KHK
9 Şubat 2017	687 Sayılı KHK
29 Mart 2017	688 Sayılı KHK
29 Nisan 2017	689 ve 690 Sayılı KHK'lar
22 Haziran 2017	691 Sayılı KHK
14 Temmuz 2017	692 Sayılı KHK

15 Temmuz kanlı darbe girişimi sonucu 248 yurttaşımız hayatını kaybetti, 2 bin 194 yurttaşımız yaralandı. 15 Temmuz darbe girişimi sonrası hükümetin gerçekleştirdiği resmi açıklamalar ve açık kaynaklarda yer alan bilgiler ışığında 169 bin 13 kişi hakkında işlem yapıldı, 50 bin 510 kişi darbe soruşturmaları kapsamında tutuklandı. Gözaltına alınanların 48 bin 439 kişi hakkında adli kontrol kararı verildi. 10 bin 33 kişi savcılıktan, 33 bin 371'i ise kolluk kuvvetlerinden olmak üzere toplam 43 bin 404 kişi serbest bırakıldı. 7 bin 122'si adli kontrol şartıyla olmak üzere 7 bin 430 şüpheli tutuklandıktan sonra tahliye edildi. Haklarında yakalama kararı çıkartılanların şüpheli sayısı 7 bin 266 kişi.

MEMURİYETTEN ÇIKARILMA VE SORUŞTURMALAR

- 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrası birçok kamu kurum ve kuruluşunda yürütülen çalışmalar kapsamında 139 bin 356 kamu çalışanı hakkında idari işlem yapıldı, **111 bin 240 kamu çalışanı kesin olarak ihraç edildi.** Resmi Gazete'de yayımlanmayan veya kurum internet sayfalarında duyurulmayan ihraçlar da olduğundan, toplam ihraç sayısı belirtilen rakamdan daha fazladır.

- 33 bin 233 kişi Milli Eğitim Bakanlığı
- 22 bin 975 kişi Emniyet Genel M¼d¼rl¼đ¼
- 7 bin 573 kişi Sağlık Bakanlığı
- 6 bin 22 kişi Adalet Bakanlığı
- 2 bin 349 kişi Belediyeler
- Bin 642 kişi Maliye Bakanlığı
- 2 bin 749 kişi Diyanet İşleri Başkanlığı

MİLLİ EĞİTİMDE OHAL

- **45 bin 678** öğretmen meslekten çıkarıldı ya da açığa alındı.
- **33 bin 131** öğretmen KHK kapsamında memuriyetten ihraç edildi.
- **21 bin** özel okul öğretmenin lisansı iptal dildi.
- **11 bin 301** öğretmen terör örgütüne destek iddiasıyla açığa alındı. Bu öğretmenlerin **9 bin 843'ü** KESK'e bağlı Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerden oluştu. Toplam **20 bin** öğretmeni bulunan Diyarbakır'da **4314** öğretmen, **900** öğretmeni bulunan Tunceli'de **504** öğretmen açığa alındı. **Toplamda 11 bin 711 KESK üyesi açığa açıldı.**
- Açığa alınan ve alınmayanların da yer aldığı Eğitim-Sen üyesi **1.488** öğretmen ve akademisyen kesin olarak ihraç edildi.
- KHK ile kesin olarak ihraç edilen KESK üyesi kamu çalışanı sayısı en az **3 bin 249** kişi oldu.
- Bu verilere göre en az **1 milyon 511 bin 200** öğrenci öğretmensiz kaldı.
- Okullarda yapılan 15 Temmuz darbe girişimi etkinliklerinde çocuklara, psikolojilerinde ve gelişimlerinde travma yaratabilecek propaganda amaçlı videolar izletildi ve broşürler dağıtıldı.
- Milli Eğitim Bakanlığı, proje okullarında görev yapan ve 8 yılını dolduran öğretmenleri, hukuk dışı çıkardığı yönetmelikle, norm kadro fazlası gösterip görev yerlerini değiştirdi.

ÜNİVERSİTELERDE OHAL

- **6 bin 383 akademisyen, 1200 idari personel** KHK'larla ihraç edildi. İhraç edilen akademisyenlerden 26'sı son KHK ile geri döndü. Ayrıca kapatılan üniversitelerden dolayı 5295 akademisyen işsiz kaldı.
- KHK'larla toplam **378 Barış İçin Akademisyenler Bildirisi'ne imza atmış akademisyen** ihraç edildi. Bu isimlerin **7'si** KHK ile yeniden göreve iade edildi. İmzacılar arasında farklı yöntemlerle işten çıkarılan akademisyenlerin toplam sayısı ise **468**.
- 1 Eylül 2016 tarihli 672 sayılı KHK ile **43**, 29 Ekim 2016 tarihli 675 sayılı KHK ile **24**, 22 Kasım 2016 tarihli 677 sayılı KHK ile **15**, 6 Ocak 2017 tarihli 679 sayılı KHK **43** imzacı kamu görevinden çıkarılmıştı. **2** imzacı 23 Temmuz 2016 tarihli 667 ve 668 sayılı KHK'lara dayandırılarak kamu görevinden çıkarılmıştı. **1** imzacı 1 Eylül 2016 tarihli 673 sayılı KHK ile bakanlıktaki kamu görevinden çıkarılmıştı. 7 Şubat 2017 tarihli 686 sayılı KHK ile imzacı **184**, 29 Nisan 2017 tarihli 689 sayılı KHK ile imzacı **66** akademisyen kamu görevinden çıkarıldı.
- Tunceli'de Tunceli Üniversitesi öğretim üyesi Candan Badem 672 sayılı KHK ile meslektan ihraç edilirken, Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmen olarak çalışan Eğitim-Sen üyesi eşi de 8 Eylül 2016 tarihinde açığa alındı. İhraçlarla birlikte Ankara Üniversitesi'nin SBF, EBF, İLEF, DTCF ve AÜHF fakülteleri fiilen kapanma noktasına geldi. DTCF Tiyatro Bölümü ise akademik kadrosunun büyük bölümünü kaybederek fiilen kapatılmış oldu. Benzer bir durumda Ege Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde gerçekleşti. İhraç edilen akademisyenler arasında İbrahim Kaboğlu, Öget Öktem Tanör, Yüksel Taşkın, Murat Sevinç, Nilgün Toker gibi alanlarında en iyi olarak gösterilebilecek akademisyenler de yer aldı.

YARGI, EMNİYET VE TSK'DA OHAL

- 15 Temmuz darbe girişimi sonrası **4 bin 238 hakim ve savcının** ayrıca **2 Anayasa Mahkemesi üyesinin** meslekten men edilmesine karar verildi.
- Yargıtay üyesi **122**, Danıştay üyesi **43**, HSYK üyesi **5** kişi meslekten men edildi.
- **2 bin 280** hakim ve savcı, **105** Yargıtay üyesi, **41** Danıştay üyesi, **2** AYM üyesi, **3** de HSYK üyesi olmak üzere toplam **2 bin 431** kişi tutuklandı. Adli ve idari yargıda **234**, Danıştay'da **5**, Yargıtay'da **26** kişi olmak üzere toplam **265** kişi hakkında yakalama kararı çıkartıldı.
- Yargıçlar Sendikası Başkanı Ankara Hakimi Mustafa Karadağ HSK kararnamesi ile Şanlıurfa'ya sürgün edildi.
- OHAL KHK'ları ile memuriyetten **ihraç edilen Emniyet mensubu sayısı 22 bin 975** oldu. Tutuklu emniyet mensubu sayısı **10 bin 732**, açığa alınan polis sayısı **9 bin 103**'dür.
- **24** vali, **101** vali yardımcısı, **115** kaymakam kesin olarak ihraç edildi. Eski İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu da **692** sayılı KHK ile ihraç edildi.
- TSK'dan ihraç edilen personel sayısı **10 bin 840** oldu. **168**'i general olmak üzere **7 bin 463** asker ise tutuklandı. **342** emekli TSK personelinin rütbesi geri alındı.
- Soruşturmalar kapsamında MİT'ten **100** kişi ihraç edildi.

İŞKENCE İDDİALARI

- Darbe girişimi sonrası çok sayıda işkence iddiası gündeme geldi. Gözaltındakilerin yakınlarının ve avukatlarının başvuruları gözaltında sistematik işkence ile karşılaştıklarını işaret ediyor. Bunda gözaltı süresinin 30 güne uzaması, ilk beş gün avukat görüşünün engellenmesinin özel bir önemi var. İnsan hakları kurumlarına yapılan başvurulardan anlaşıldığı üzere avukat görüşmelerinin 10 güne dek engellendiğı durumlar yaşandı.

- Yine darbe sonrası darbe girişimine dahil oldukları gerekçesiyle tutuklananların cezaevlerinde yaygınlaştırılmış şiddet şikayetleri yükseldi. Yeni tutuklananlarla birlikte neredeyse cezaevindeki herkesin şiddet uygulamaları, hak gaspları ile karşılaştığı son iki ayda yoğunlukla gündeme geldi. Kişilerin aile görüşmelerinin, telefon haklarının, sosyal iletişim ve kültürel olanaklarının kısıtlanıp yasaklanması buna örnek durumlar. Cezaevlerindeki yer sorunlarının, hücrelerin koğuş gibi kullanılması sonucu çok sayıda mahkumun sağlıksız koşullarda kaldığına dair şikayetler arttı.

- Özellikle Silivri Cezaevi'nden geceleri çok yoğun işkence seslerinin geldiğini farklı davalardan cezaevinde bulunan müvekkilleriyle görüşen avukatlar kamuoyuna aktardı. Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanı işkence iddialarını gözaltı öncesi gerçekleşmiş olabileceğini, gözaltı ve sonrasında işkence yapılmadığını iddia etti.
- 15 Temmuz'daki darbe girişiminin ardından yürütülen soruşturmalar kapsamında hakkında işlem yapılan kişiler ya da yakınlarından **en az 35 kişi intihar etti.** 4 kişi de intihar girişiminde bulundu. İntiharlar ve intihar girişimlerinden 8'i cezaevlerinde, gözaltında ya da gözaltına alınırken gerçekleşti.
- 23 Şubat 2017'de Çukurova Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü'nde çalışan akademisyen Mehmet Fatih Traş'ın intihar ettiği haberi duyuldu. Mehmet Fatih Traş, doktor unvanını alır almaz, "Bu Suça Ortak Olmayacağız" bildirisinin imzacı olması nedeniyle işten atılmıştı. 28 Şubat 2017'de Ordu Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde görev yapan Yardımcı Doçent Mustafa Sadık Akdağ intihar ettiği haberi geldi. Akdağ bir süre önce Ordu İl Emniyet Müdürlüğüne, FETÖ soruşturması kapsamında 24 saat gözaltında tutulmuştu.

GÖZALTILAR

- Darbe girişimi sonrası gözaltı süresi 30 güne kadar uzatılmış, gözaltının ilk 5 günü avukatla görüş yasağı getirilmiştir. Gözaltında ve tutuklandıktan sonra avukata erişim hakkı sınırlandırılmış ve gizli olması gereken avukat-müvekkil görüşmeleri kayıt altına alınarak çok ciddi savunma hakkı ihlali yaratılmıştır. Bu şekilde işkence ve kötü muamele yapılmasına zemin hazırlanmıştır.
- Darbe girişimi sonrası gözaltındakilerin nerede tutuldukları, ne kadar süre tutulacakları ve ne durumda olduklarına dair bilgiye ulaşımında sorun devam etmektedir. Darbe girişimi sonrası gözaltına alınan öğretmen Gökhan Açikkolu'nun gözaltında öldürüldüğü bilgisini insan hakları kurumları kamuoyuyla paylaştı.

GAZETECİLER, YAZARLAR, AYDINLAR, BASIN

- Türkiye’de gazetecilik faaliyetleri nedeniyle aralarında Ahmet Şık, Murat Sabuncu, Kadri Gürsel gibi aydın ve yazarlarında yer aldığı **159 kişi** cezaevinde tutuklu veya hükümlü olarak bulunuyor. TGS, TGC ve DİSK verilerine göre Olağanüstü Hâl süresince **216 gazeteci** gözaltına alındı, **2308 gazeteci** işsiz kaldı. **31** TV kanalı, **5** haber ajansı, **62** gazete, **19** dergi, **34** radyo, **29** yayınevi olmak üzere toplam **180** medya kuruluşu kapatıldı.
- Gözaltına alınan öğretmenlerden birinin evinde yapılan aramada bulunan, Gazeteci-yazar Fehim Taştekin’e ait ‘Rojava Kürtlerin Zamanı’ adlı kitap suç delili sayıldı.
- Suriye Devleti’nin Halep’i tamamen kontrol altına aldığını açıkladığı günün akşamı gazeteci Hüsnü Mahalli gözaltına alındı ve MS hastası olmasına rağmen tutuklandı. Mahalli 20.01.2017 tarihinde tahliye edildi.
- Alman Die Welt gazetesinin Türkiye temsilcilerinden Deniz Yücel terör örgütü propagandasıyla tutuklandı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Yücel’i, Alman ajanı ilan etti.

SANATTA OHAL

- İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde muhalif kimlikleriyle bilinen 6 oyuncu ve yönetmen açığa alındı, 17 oyuncu, bir dramaturg, bir müzisyen ve bir koreografin işine son verildi. **Genco Erkal**'ın Dostlar Tiyatrosu'nun sahnelediği "Nazım ile Brecht" oyunu OHAL kapsamında yasaklandı, **Levent Üzümcü**'nün oyununa Artvin Üniversitesi ve Artvin Valiliği salon vermedi. Aralarında Devlet Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalışan **Eren Aysan**'ın bulunduğu 4 Kültür Bakanlığı çalışanı açığa alındı. Eren Aysan görevine iade edildi.
- Türkiye'nin yetiştirdiği en önemli orkestra şeflerinden **İbrahim Yazıcı**, keman sanatçısı **Filiz Özsoy** ve piyanist **Eser Öykü Dede** 7 Şubat 2017 tarihinde KHK ile Kültür Bakanlığı'ndaki kamu görevlerinden ihraç edildi. Yazar **Pelin Buzluk** ise 29 Nisan 2017 tarihli 289 sayılı KHK ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'ndaki görevinden ihraç edildi.
- Cezaevlerinde OHAL sonrası mektup yasağıyla birlikte kitap yasağı da getirilmiş, kitap sayısı sınırlandırılmış, yalnızca cezaevi kütüphanesinden kitaplar tutuklu ve hükümlülere sağlanmaktadır.

KAPATILAN KURUMLAR

- KHK'lar kapsamında FETÖ'ye ait olduğu düşünölen 48 sağlık kuruluğu, 1061 öğretim kuruluğu, 800 yurt, 223 kurs etüt merkezi, 155 vakıf, 1595 dernek, 15 üniversite, 19 sendika **kapatıldı**.
- Çocuklara yönelik çizgi film ve programların yayınlandığı Kürtçe çocuk kanalı olan ZAROK TV kapatıldı ardından % 40 Türkçe yayın şartıyla yeniden açıldı.
- İktidara muhalif hiçbir yayın kuruluğu kalmaması adına İMC ve Hayatın Sesi TV kanalları da çıkarılan KHK kapsamında kapatıldı.
- 676 sayılı KHK ile Dicle Haber Ajansı ve Jin Haber Ajansı'nın yanı sıra Azadiya Welat, Özgür Gündem, Yüksekova Haber, Batman Çağdaş, Cizre Postası, İdil Haber, Güney Express, Prestij Haber, Urfanatik, Kızıltepe'nin Sesi gazeteleri ile birlikte Tiroj, Evrensel Kültür ve Özgürlük Dünyası dergileri kapatıldı.
- İçişleri Bakanlığı'nın yürüttüğü soruşturma kapsamında aralarında Çağdaş Hukukçular Derneği, Özgürlükçü Hukukçular Derneği, Sarmaşık Yardım Derneği, Barış Derneği ve Gündem Çocuk Derneği'nin de yer aldığı 370 sivil toplum kuruluğu 3 ay süreliğine geçici olarak kapatıldı, evraklarına ve bilgisayarlarına el konuldu. Yine aynı derneklerin aralarında olduğu toplam 375 dernek ve vakıf 677 sayılı KHK ile kesin olarak kapatıldı. 30 Aralık 2016 günü ise aralarında İzmir Metin Altıok Kültür Merkezi, Ayışığı Sanat Merkezi ve Yalova Gençlik Kültür Evi'nin de yer aldığı 94 dernek ve vakıf kapatıldı.

İŞ DÜNYASINDA OHAL

- Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamesine göre FETÖ ile bağlantılı **9 bin 106** şirket var.
- KHK'lar ile **942** şirket TMSF'ye devredildi. Söz konusu şirketlerin piyasa değerinin 40 milyar 500 milyon TL civarında bulunduğunu açıkladı. Bu şirketlerde çalışanların sayısı ise tam 44 bin 868.
- TMSF'ye devredilen şirketlerden bazıları:
 - Boydak Holding** (8 sektörde 41 şirket, **14 bin** çalışan, 2015 yılı cirosu **6.9 milyar TL**, 2500 bayi, 140 ülkeye ihracat)
 - Kaynak Holding** (16 sektör, 31 şirket, **10.304** çalışan, 2015 yılı cirosu **2.1 milyar TL**)
 - Naksan Holding** (56 şirket, 7 bin çalışan)
 - Akbulut Grubu** (Ortadoğu tekstil, Bj tekstil, Oden enerji, Erfe mühendislik)
 - Aydınlı Grup** (**3.800** çalışan, 2015 cirosu 761 milyon TL)
 - Koza-İpek** (22 şirket, 2014 yılı cirosu 1.5 milyar TL)
 - Akfa Holding ve Fi Yapı**

TMSF'te devreden şirketler dışında, KHK ile kapatılan eğitim ve sağlık kuruluşlarını işleten **332** şirket ticaret sicilden doğrudan silindi.

BELEDİYELERE KAYYUM ATANMASI

- OHAL süresince 5'i il, 3'ü büyükşehir **89 belediyeye** kayyum atandı. Nisan 2017 itibariyle 89 belediye başkanı tutuklu bulunuyor.
- Diyarbakır, Mardin ve Van Büyükşehir Belediyeleri kayyum atanan büyükşehir belediyeleri.
- Diyarbakır'da Fırat Anlı ve Gültan Kışanak,
- Van'da Bekir Kaya
- Mardin'de Ahmet Türk tutuklandı. Ahmet Türk sağlık sorunları nedeniyle 3 Şubat 2017 tarihinde tahliye edildi.

Tutuklanan Milletvekilleri

- HDP Eş Genel Başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ'ın da aralarında bulunduğu 11 HDP milletvekili ve 1 CHP Milletvekili tutuklu. Tutuklu milletvekilleri şu isimlerden oluşuyor; Enis Berberoğlu, İdris Baluken, Selma Irmak, Gülser Yıldırım, Abdullah Zeydan, Çağlar Demirel, Besime Konca, Ayhan Bilgen, Nihat Akdoğan, Burcu Çelik. Ayrıca Figen Yüksekdağ'ın milletvekilliği 21 Şubat 2017'de, HDP üyeliği de 9 Mart 2017 tarihinde düşürüldü. 21 Haziran 2017 tarihinde 1 yıl 2 ay hapis cezasına çarptırılan HDP Grup Başkanvekili Ahmet Yıldırım'a siyaset yasağı geldi.
- Haklarında gözaltı kararı bulunan Şırnak Milletvekili Faysal Sarıyıldız ve Van Milletvekili Tuğba Hezer Öztürk'ün ise yurt dışında bulunuyor.

CHP OHAL İZLEME KOMİSYONU

- Darbe girişimi sonrası ilan edilen OHAL kapsamında çok sayıda hak ihlali gerçekleşti. Partimizin oluşturmuş olduğu izleme komisyonu sekreteryasına bugüne kadar yapılan başvuru sayısı **10 binden fazla** oldu.
- Partimiz özellikle açığa alınan EĞİTİM-SEN üyesi öğretmenlerin geri dönmelerinde önemli rol oynadı. 15 Temmuz sonrası **açığa alınmış olan** yaklaşık 10 bin 300 EĞİTİM-SEN üyesi göreve iade edildi.
- Kapatılan FETÖ ile irtibatlı özel üniversitelerin öğrenci sayısı **65 bin** oldu. Bu öğrencilerin temel isteği FETÖ bağlantısı olmadığı belirlenen mevcut öğretim üyeleri veya garantör üniversitelerin öğretim üyeleriyle eğitimlerine devam etmek. Partimizin girişimleri sonucunda mağduriyetleri kısmen giderildi.
- En az 140 bin kişinin pasaportu iptal edildi.